

Српско археолошко друштво

Музеј Понишавља Пирот

СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

XXXVIII СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП

Пирот, 4. - 6. јун 2015. године

Програм, извештаји и апстракти

Пирот 2015

Организациони одбор скупа

Мр Владан Васић, председник Општине

Саша Јовановић, директор, Музеј Понишавља Пирот

Мр Предраг Пејић, Музеј Понишавља Пирот

Мр Војислав Филиповић, секретар Српског археолошког друштва

Др Дубравка Николић, потпредседница Српског археолошког друштва

Мр Гордана Гаврић, Управни одбор Српског археолошког друштва

Др Емина Зечевић, Управни одбор Српског археолошког друштва

Научни одбор скупа

Проф. др Душан Михаиловић, Филозофски факултет, Београд

Др Драгана Антоновић, Археолошки институт, Београд

Др Наташа Миладиновић-Радмиловић, Археолошки институт, Београд

Др Селена Витезовић, Археолошки институт, Београд

Др Дејан Радичевић, Филозофски факултет, Београд

Мр Адам Црнобрња, Народни музеј, Београд

Приредили: Војислав Филиповић и Драгана Антоновић

Издавач: Српско археолошко друштво, Београд и Музеј Понишавља Пирот

За издавача: Драгана Антоновић и Саша Јовановић

Штампа: Пи-прес

Тираж: 200

Бесплатан примерак

ISBN 978-86-80094-01-4

XXXVIII скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва финансиран је средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Општине Пирот

ЧЕТВРТАК 4. ЈУН 2015.

- од 10h Пријављивање учесника, **ДОМ КУЛТУРЕ**, Српских владара 77, Уплата обавезне котизације од 2.000 дин. за учеснике који нису чланови САД и 1.500 дин. за заједничку вечеру, преузимање штампаног материјала
- 12h **Свечано отварање скупа - САЛА ДОМА КУЛТУРЕ**
Поздравна реч:
мр Владан Васић, председник Општине
Саша Јовановић, директор, Музеј Понишавља Пирот
др Драгана Антоновић, председница САД
Отварање изложбе о археологији Бугарске - *Галерија Чедомир Крстић*
Коктел
- 12:30h Археологија Бугарске
- 14h Археологија Пирота и околине и Археологија на Коридору 10 – источни крак
- 15.30h **Отварање сталне поставке Музеја Понишавља у Пиротском граду,**
- 16.00 Пауза
- 18–21h **Рад по секцијама и сесијама**
- 21h **Посета Конаку Малог Ристе - дружење у дворишту музеја**

АРХЕОЛОГИЈА БУГАРСКЕ

13h - Дом културе

S. Alexandrov, ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS AT PRAEHISTORIC SITES IN WESTERN BULGARIA IN THE 21ST CENTURY

Z. Dimitrov, ARCHAEOLOGICAL STUDIES ON ROMAN AND BYZANTINE SITES IN PRESENT-DAY WESTERN BULGARIA

S. Goryanova, THE BULGARIAN MEDIEVAL ARCHAEOLOGY IN 2010–2015: SCIENTIFIC ISSUES, TASKS AND RESULTS

**АРХЕОЛОГИЈА ПИРОТА И ОКОЛИНЕ И АРХЕОЛОГИЈА
НА КОРИДОРУ 10 – ИСТОЧНИ КРАК**

14,30h - Дом културе

Т. Пешић, НЕОЛИТ И ЕНЕОЛИТ У ПОНИШАВЉУ И ЛУЖНИЦИ

А. Манић, БРОНЗАНО И ГВОЗДЕНО ДОБА У ПОНИШАВЉУ И ЛУЖНИЦИ

П. Пејић, М. Живковић, ПИРОТСКИ КРАЈ У АНТИЧКО ДОБА

Б. Васов, А. Петровић, РАНОВИЗАНТИЈСКИ И РАНОСРЕДЊО-ВЕКОВНИ ПЕРИОД

К. Лазаревић, М. Илић, ПИРОТСКИ КРАЈ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ У СВЕТЛУ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА

М. Лазић, АРХЕОЛОШКО РЕКОГНОСЦИРАЊЕ ТРАСЕ АУТОПУТА Е–80 И ТЕРИТОРИЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА КОРИДОРА ОД НИША ДО ГРАНИЦЕ БУГАРСКЕ

М. Лазић, ЗАШТИТНО АРХЕОЛОШКО ИСКОПАВАЊЕ НА ЛАЗИШТА НА ТРАСИ АУТОПУТА Е–80 (ДЕОНИЦА ПИРОТ – ДИМИТРОВГРАД): СЕЛИШТЕ, МАЛО КАЛЕ И ОБРЕНОВАЦ

М. Ружић, М. Лазић, ЗАШТИТНО АРХЕОЛОШКО ИСКОПАВАЊЕ НА ЛАЗИШТА НА ТРАСИ АУТОПУТА Е–80 (ДЕОНИЦА

ЦРВЕНА РЕКА – ЋИФЛИК): РИМСКИ МОСТ, ГЛАДНО ПОЉЕ,
ЛАТИНСКО ГРОБИШТЕ И СЛАТИНА

М. Лазић, ЗАШТИТНО АРХЕОЛОШКО ИСКОПАВАЊЕ НА-
ЛАЗИШТА *ПОЉЕ* (ГЛОГОВАЦ) НА ТРАСИ АУТОПУТА Е-80
(ДЕОНИЦА ПРОСЕК – ЦРВЕНА РЕКА)

П. Пејић, ЛОКАЛИТЕТ ЧЕСМА – ГОРЊЕ ПОЉЕ У ЦРНО-
КЛИШТУ

М. Ђорђевић, М. Бунарџић, М. Благојевић, ЗАШТИТНА АРХЕ-
ОЛОШКА ИСКОПАВАЊА И ИСТРАЖИВАЊА КОРИДОР 10
АУТОПУТ Е 80 (НИШ – БУГАРСКА ГРАНИЦА)

П. Пејић, ЛОКАЛИТЕТ САРЛАХ ЈУГ – ЈУЖНА СТРАНА САР-
ЛАХА У ПИРОТУ

П. Пејић, ЛОКАЛИТЕТ ТРИ КРСТА - САРЛАХ СЕВЕР (СЕВЕР-
НА СТРАНА САРЛАХА) У ПИРОТУ

СЕКЦИЈА ЗА ПРАИСТОРИЈСКУ АРХЕОЛОГИЈУ

(секција, В. Филиповић)

18h - Дом културе

В. Николов, К. Бъчваров, НЕОЛИТСКО НАСЕЉЕ КОД МУРСА-
ЛЕВА, ЈУГОЗАПАДНА БУГАРСКА

К. Бъчваров, Н. Тодорова, Г. Кацаров, В. Петрова, ПРА- И ПРО-
ТОИСТОРИЈСКА НАСЕЉА КОД СЕЛА НОВА НАДЕЖДА,
ГОРЊА ТРАКИЈА

О. Перић, ФУНКЦИЈА НЕОЛИТСКЕ СЛИКАНЕ ГРНЧАРИЈЕ:
АНАЛИЗА ТРАГОВА УПОТРЕБЕ СЛИКАНЕ ГРНЧАРИЈЕ СА
НАЛАЗИШТА ГРАД-СТАРЧЕВО

Ј. Пендић, М. Алексић, Н. Тасић, 3D ФОТОГРАМЕТРИЈА И
КОМПЈУТЕРСКА ВИЗУАЛИЗАЦИЈА У АРХЕОЛОШКОЈ МЕ-
ТОДОЛОГИЈИ

N. Jončić, FROM 3D MODELS TO 2D DOCUMENTATION: PRESENTATION, PRESERVATION AND RETRIEVAL OF CULTURAL HERITAGE

D. Lucian Buzea, S. Gheorghe, NEW ARCHAEOLOGICAL AND RADIOCARBON DATA FROM THE PĂULENI-CIUC (CIOMORTAN)–“DÂMBUL CETĂȚII” AENEOLITHIC (CUCUTENI-ARIUȘD) SITE, HARGHITA COUNTY, ROMANIA

19-19,30h Дискусија / Discussion

Н. Мирковић-Марић, М. Марић, Ј. Милашиновић, Д. Јовановић, Б. Молој, Ј. Пендић, ПРОЈЕКАТ РЕВИЗИОНИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ГРАДИШТЕ У ИЂОШУ, КИКИНДА

Д. Јовановић, Ј. Пендић, РЕВИЗИОНА ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ВАТИН – БЕЛА БАРА/ РЕЗУЛТАТИ ГЕОФИЗИЧКЕ ПРОСПЕКЦИЈЕ

Д. Јовановић, Б. Молој, Ј. Милашиновић, Н. Мирковић-Марић, М. Марић, Ј. Пендић, ПРОЈЕКАТ РЕВИЗИОНИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ГРАДИШТЕ У ИЂОШУ, КИКИНДА/ НАСЕЉЕ КАСНОГ БРОНЗАНОГ ДОБА

И. Јовановић, НАСЕЉА И НЕКРОПОЛЕ БРОНЗАНОГ ДОБА НА ТЕРИТОРИЈИ БОРА И ОКОЛИНЕ

Г. Чађеновић, ПРАИСТОРИЈСКИ НАЛАЗИ НА ЛОКАЛИТЕТУ МАСКАРЕ

М. Јевтић, НОВА ГРУПА БАСАРАБИ И ФЕРИЋИЛЕ НАЛАЗА У СРБИЈИ – ОСТАВА РАНИХ ГВОЗДЕНИХ ПРЕДМЕТА СА МИРОЧА

В. Филиповић, Д. Милановић, П. Милојевић, ДВА БРОНЗАНА МАЧА ИЗ ОКОЛИНЕ АЛЕКСИНЦА

20,30-21h Дискусија / Discussion

**СЕКЦИЈА ЗА КЛАСИЧНУ АРХЕОЛОГИЈУ И СЕКЦИЈА
ЗА СРЕДЊОВЕКОВНУ АРХЕОЛОГИЈУ**

(секције, А. Црнобрња и Д. Радичевић)

18h - Дом културе

Д. Милановић, З. Митић, П. Милојевић, АНТИЧКА ДВОКОЛИЦА СА ЛОКАЛИТЕТА МАЋИЛКА КОД ПИРОТА

М. Марић, НОВА ИСТРАЖИВАЊА КАСНЕ АНТИКЕ НА ПАДИНАМА ГОЧА

А.Н. Црнобрња, *METALLA ET TERRITORIUM METALLI* - КОСМАЈСКИ РУДНИЦИ И ПРОБЛЕМ РАЗГРАНИЧЕЊА УЖЕ И ШИРЕ РУДНИЧКЕ ОБЛАСТИ

С. Петковић, ЗАШТИТНА АРХЕОЛОШКА ИСКОПАВАЊА НА ЛОКАЛИТЕТУ БЕГОВ МОСТ-СТАНИЧЕЊЕ НА ТРАСИ АУТОПУТА Е80, КОРИДОР 10-ИСТОЧНИ КРАК

Д. Рашковић, СКУПНИ НАЛАЗ-ОСТАВА РИМСКОГ НОВЦА НА ЛОКАЛИТЕТУ ВИСИНСКОГ УТВРЂЕЊА УКОСА У ГРАД СТАЛАЋУ

19-19,30h Дискусија / Discussion

Н. Мирковић-Марић, ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ КЕРАМИЧКИХ ЛАМПИ СА КАСНОАНТИЧКОГ И РАНОВИЗАНТИЈСКОГ СРЕДЊЕДУНАВСКОГ ЛИМЕСА

Д. Медин, КРАТАК ИСТОРИЈАТ ИСТРАЖИВАЊА АНТИЧКОГ НАСЉЕЂА У БОКИ КОТОРСКОЈ И ОКРУЖЕЊУ ОД РЕНЕСАНСЕ ДО 1918. ГОДИНЕ

Б. Племић, ЈЕДАН КАСНОАНТИЧКИ ЖИЖАК ИЗ СИНГИДУНУМА

Х. Талевски, ПРИЛОГ ЗА ХРОНОЛОГИЈУ И РАЗВОЈ ФОРТИФИКАЦИЈЕ УТВРЂЕЊА МАРКОВИ КУЛИ, ВОДНО – СКОПЈЕ

М. Бугар, СРЕДЊОВЕКОВНИ СЛОЈЕВИ СА ЛОКАЛИТЕТА БЕДЕМ - РЕЗУЛТАТИ АРХЕОЛОШКЕ КАМПАЊЕ 2013. И 2014.

М. Вујовић, ДВА ПРИВЕСКА ИЗ СРЕДЊЕВЕКОВНОГ БЕОГРАДА

С. Beldiman, D.-M. Sztancs, S. Gridan, BOW AND BONE ARROWHEADS IN THE MIDDLE AGES. SOME EVIDENCE REGARDING THE HUNTING IN THE SOUTH-EASTERN TRANSYLVANIAN ENDOKARST

20,30-21h **Дискусија / Discussion**

**СЕСИЈА: ЕКСПЛОАТАЦИЈА СИРОВИНА,
РАЗМЕНА И ТРГОВИНА У ПРАИСТОРИЈИ**

(сесија, С. Витезовић, Д. Антоновић)

18h - Дом културе

С. Витезовић, Д. Антоновић, ЕКСПЛОАТАЦИЈА СИРОВИНА, РАЗМЕНА И ТРГОВИНА У ПРАИСТОРИЈИ – НЕКИ ПРОБЛЕМИ ПРОУЧАВАЊА

Д. Антоновић, СИСТЕМ НАБАВЉАЊА КАМЕНИХ СИРОВИНА У НЕОЛИТУ И РАНОМ ЕНЕОЛИТУ СРБИЈЕ

М. Лопичић, ЕСТЕТСКИ АТРИБУТИ ПРИ ОПИСУ КАМЕНИХ СИРОВИНА ЗА ОКРЕСИВАЊЕ

С. Витезовић, НАБАВКА И РАСПОЛАГАЊЕ КОШТАНИМ СИРОВИНАМА У РАНОМ И СРЕДЊЕМ НЕОЛИТУ БАЛКАНА

V. Krištofić, ALATKE OD ROGA S NALAZIŠTA JAKOVO-KORMADIN IZ ZBIRKE ARHEOLOŠKOG MUZEJA U ZAGREBU

19h **Дискусија / Discussion**

D.-M. Sztancs, С. Beldiman, SKELETAL MATERIAL ARTEFACTS AS PRESTIGE GOODS. AENEOLITHIC HOARD FROM CÂLNIC, ROMANIA

И. Атанасова, ЕНЕОЛИТСКО СВЕТИЛИШТЕ – СПАНЧЕВО: РЕСУРСИ, ЕКСПЛОАТАЦИЈА, ДИСТРИБУЦИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА, ДРУШТВЕНИ СТАТУС

Д. Филиповић, ВИШЕ ОД ХРАНЕ: БИЉКЕ КАО СИРОВИНА НА ПРАИСТОРИЈСКИМ ЛОКАЛИТЕТИМА СРБИЈЕ

И. Вранић, МАТЕРИЈАЛНА КУЛТУРА КАО ИНДИКАТОР ТР-ГОВИНЕ И РАЗМЕНЕ У ГВОЗДЕНОМ ДОБУ НА БАЛКАНУ: ПРИМЕР ЛОКАЛИТЕТА „КАЛЕ“ У КРШЕВИЦИ

20,30-21h **Дискусија / Discussion**

ПЕТАК 5. ЈУН 2014.

9–12h **Рад по секцијама и сесијама**

СЕКЦИЈА ЗА ПАЛЕОЛИТ И МЕЗОЛИТ

Problems of identification and interpretation of Palaeolithic open-air sites in South East Europe

(секција, Д. Михаиловић)

9-12h - Дом културе

S.L. Kuhn, OPEN AIR PALEOLITHIC RECORDS- LESSONS FROM THE SURVEY OF GÖLLÜ DAĞ, CENTRAL ANATOLIA (TURKEY)

B. Dinçer, THE PALEOLITHIC OF NW ANATOLIA AND EASTERN THRACE

T. Carter, D. Contreras, S. Doyle, D. Mihailović, T. Moutsiou, THE STÉLIDA NAXOS ARCHAEOLOGICAL PROJECT: EARLY HUMANS IN THE AEGEAN

W. Chu, D. Mihailovic, T. Hauck, J. Richter, PRELIMINARY RESULTS OF NEW EXCAVATIONS AT THE UPPER PALAEOLITHIC SITE OF CRVENKA-AT (SERBIA)

E. Heffter, IN PLAIN SIGHT: THE UTILITY OF LITHIC SURFACE SCATTERS IN PALEOLITHIC RESEARCH

D. Mihailović, V. Dimić, J. Borović-Dimić, A SURVEY OF PALAEOLITHIC SITES IN THE WESTERN MORAVA VALLEY

J. Šarić, KREMENAC NEAR RUJNIK – AN OPEN SPACE
PALAEO-LITHIC SITE

Дискусија / Discussion

СЕКЦИЈА ЗА БИОАРХЕОЛОГИЈУ
(секција, Н. Миладиновић-Радмиловић)
9-12h - Дом културе

М. Кречковић, ИСХРАНА У ЂЕРДАПУ (9500–5000. ГОДИНА
ПРЕ Н. Е.): РЕЗУЛТАТИ ФУНКЦИОНАЛНЕ КРАНИОМЕТРИЈЕ

Н. Миладиновић-Радмиловић, Д. Вуловић, *OSTEOCHONDRITIS
DISSECANS* – УЧЕСТАЛОСТ И ДИСТРИБУЦИЈА КОД СТА-
НОВНИКА АНТИЧКОГ СИРМИЈУМА

С. Величковић, Т. Павловић, Д. Ђонић, ДИФЕРЕНЦИЈАЛНА
ДИЈАГНОЗА ПРОМЕНА НА ЛОБАЊАМА СА СРЕДЊОВЕ-
КОВНЕ НЕКРОПОЛЕ СВ. ПАНТЕЛЕЈМОНА У НИШУ

Д. Вуловић, Н. Миладиновић-Радмиловић, СЛУЧАЈЕВИ
PATELLA VİPARTITA И *OS ACROMIALE* ИЗ СРЕМСКЕ МИТРО-
ВИЦЕ (*SIRMIUM*)

С. Пуиу, П. Миловановић, ЗНАЦИ АНЕМИЈЕ НА СКЕЛЕТНИМ
ОСТАЦИМА

Дискусија / Discussion

М. Пејовић, П. Миленковић, ПОСЛЕДИЦЕ ГУБИТКА ЗУБА –
МОРФОЛОШКЕ И ДИМЕНЗИОНАЛНЕ ПРОМЕНЕ АЛВЕО-
ЛАРНОГ НАСТАВКА

Т. Павловић, Ђ. Антонијевић, УПОТРЕБА МИКРО КОМПЈУТЕ-
РИЗОВАНЕ ТОМОГРАФИЈЕ У БИОАРХЕОЛОШКИМ ИСТРА-
ЖИВАЊИМА

Ј. Herrerín, Н. Шаркић, РИТУАЛНО УБИСТВО ДВЕ ИНДИВИДУЕ ПРОНАЂЕНЕ НА ЛОКАЛИТЕТУ *CERRO DE LAS CABEZAS* (ШПАНИЈА), III–II ВЕК П.Н.Е.

М. Велова-Граорковска, СЛУЧАЈ НАСИЛНЕ КРАНИЈАЛНЕ ТРАУМЕ КОД ЈЕДНОГ СКЕЛЕТА СА ИСТОЧНЕ НЕКРОПОЛЕ СКУПИ

С. Петковић, Ј. Булатовић, Д. Бизјак, ЈЕДНА ЗАНИМЉИВА САХРАНА СА НЕКРОПОЛЕ СЛОГ У РАВНИ

Дискусија / Discussion

Ђ. Обрадовић, НАЛАЗ СКЛАДИШТА ИЗ КАСНОНЕОЛИТСКОГ НАСЕЉА У СЕЛЕВЦУ: АНАЛИЗА КОНТЕКСТА И САДРЖАЈА

Т. Ророва, FROM CEREALS TO BREAD

Д. Филиповић, В. Бикић, БИЉНИ ОСТАЦИ ИЗ МАНАСТИРА СТУДЕНИЦЕ

Ј. Булатовић, Н. Тасић, М. Марић, К. Пенезић, Д. Филиповић, М. Игњатовић, А. Bayliss, СКЕЛЕТ КОЊА ИЗ ПОСТ-НЕОЛИТСКОГ СЛОЈА НА НАЛАЗИШТУ ВИНЧА-БЕЛО БРДО

И. Стојановић, ЖИВОТИЊСКИ ОСТАЦИ ИЗ ЈАМЕ СА ВИНЧАНСКОГ НАЛАЗИШТА БЕЛОВОДЕ

С. Витезовић, НЕОЛИТСКЕ КОШТАНЕ УДИЦЕ (НА ПРИМЕРУ ЗБИРКЕ СА ГОМОЛАВЕ ИЗ ЗАВИЧАЈНОГ МУЗЕЈА У РУМИ)

Дискусија / Discussion

12h **Одржавање XXXVIII изборне Скупштине САД**

14h Пауза

16–18h **Рад по секцијама и сесијама**

СЕКЦИЈА ЗА БИОАРХЕОЛОГИЈУ
СЕСИЈА: МАРКЕРИ ОКУПАЦИОНОГ СТРЕСА КАО
ПОКАЗАТЕЉИ СОЦИЈАЛНИХ, ЕКОНОМСКИХ И ПОЛНИХ
РАЗЛИКА У ДРУШТВУ

(сесија, К. Ђукић, Н. Миладиновић-Радмиловић)

16-19h - Дом културе

А. Јановић, МОГУЋНОСТ ПРОЦЕНЕ СТАЊА ФУНКЦИЈЕ ЖВАКАЊА НА ОСНОВУ СПОЉАШЊЕ И УНУТРАШЊЕ МОРФОЛОГИЈЕ КОСТИЈУ ЛИЦА ИНДИВИДУА ИЗ АРХЕОЛОШКИХ НАЛАЗИШТА

Ђ. Антонијевић, К. Зелић Михајловић, АТРИЦИЈА И АБРАЗИЈА ЗУБА И ЊИХОВО ПОТЕНЦИЈАЛНО ТУМАЧЕЊЕ У АРХЕОЛОШКЕ СВРХЕ

К. Ђукић, ИСТРАЖИВАЊЕ ПОКАЗАТЕЉА МИШИЋНЕ АКТИВНОСТИ НА ОСТЕОЛОШКОМ МАТЕРИЈАЛУ СА АВАРСКЕ НЕКРОПОЛЕ ЧИК

Дискусија / Discussion

П. Миленковић, К. Ђукић, ЕНТЕЗОПАТИЈЕ КАО ПОКАЗАТЕЉИ МИШИЋНЕ АКТИВНОСТИ

С. Петковић, МОГУЋИ УЗРОЦИ ПОЈАВЕ МАРКЕРА ОКУПАЦИОНОГ СТРЕСА НА ОСТЕОЛОШКИМ ОСТАЦИМА ИНДИВИДУА ИЗ ВОЈНИЧКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ У РИМСКОМ ПЕРИОДУ

Т. Павловић, ОГРАНИЧЕЊА И МОГУЋНОСТИ ИСТРАЖИВАЊА МАРКЕРА ОКУПАЦИОНОГ СТРЕСА У ЦИЉУ ПРОУЧАВАЊА ФИЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ У ПРОШЛОСТИ

Дискусија / Discussion

**СЕСИЈА: УПОТРЕБА И ЗНАЧЕЊЕ ТЕРМИНА
У ПРАИСТОРИЈСКОЈ АРХЕОЛОГИЈИ**
- КАДА КАЖЕМ _____, МИСЛИМ НА _____ . -
(сесија, Балабан Радмила, Лопичић Милица, Ћосић Наталија)
16-19h - Дом културе

Р. Балабан, М. Лопичић, Н. Ћосић, ТЕРМИНОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЕ У ПРАИСТОРИЈСКОЈ АРХЕОЛОГИЈИ

J. Vuković, MORFOLOGIJA I TERMINOLOGIJA: PROBLEM DEFINISANJA OBLIKA KERAMIČKIH POSUDA U PRAISTORIJSKOJ ARHEOLOGIJI

V. Živković, M. Živković, ENGLESKO-SRPSKI REČNIK KONZERVACIJE ARHEOLOŠKE KERAMIKE

J. Шарић, КВАРЦ НИЈЕ ИСТО ШТО И КВАРЦИТ

V. Dimić, TERMINOLOŠKI PROBLEMI, RAZUMEVANJE I INTERPRETACIJA TEHNOLOŠKOG PROCESA U STUDIJAMA GLAČANOG I ABRAZIVNOG KAMENOG ORUĐA

С. Витезовић, ПРОБЛЕМИ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ У АНАЛИЗИ ПРАИСТОРИЈСКИХ КОШТАНИХ ИНДУСТРИЈА

Дискусија / Discussion

**СЕСИЈА: *TIMOR MORTIS ET LEMURES* - СТРАХ
ОД ПОКОЈНИКА И МАГИЈСКО-РЕЛИГИЈСКИ
РИТУАЛИ У ЗАГРОБНОМ КУЛТУ**
(сесија, Ј. Цвијетић)
16-19h - Дом културе

В. Филиповић, РЕЛИГИЈСКИ АСПЕКТИ ПОЈАВЕ ПЕЋИ У ПРАИСТОРИЈСКИМ ХУМКАМА НА ТЕРИТОРИЈИ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ

А. Папазовска, КРЕМИРАЊЕТО КАКО ПОГРЕБЕН РИТУАЛ ВО ПРЕОДНИОТ ПЕРИОД ОД БРОНЗЕНО ВО ЖЕЛЕЗНО ВРЕМЕ

Ј.Љ. Цвијетић, МАГИЈСКО-РЕЛИГИЈСКИ ОБРЕДИ У ЗАГРОБНОМ КУЛТУ НА ПРИМЕРУ РИМСКИХ НЕКРОПОЛА У ЈУГОИСТОЧНОЈ ДАЛМАЦИЈИ

Д. Радичевић, НЕКОЛИКО НЕУОБИЧАЈЕНИХ САХРАНА НА КАСНОАНТИЧКОЈ НЕКРОПОЛИ У ЧАЧКУ

Л. Ковачева, УПОТРЕБА АМАЈЛИЈЕ У МАГИЈСКЕ И ЛЕКОВИТЕ СВРХЕ У АНТИЦИ СА ОСВРТОМ НА ЊИХОВО ТУМАЧЕЊЕ ДАНАС У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ

Ј. Васић Деримановић, Н. Адамовић, ДВОЈНИ ГРОБ И СЛУЧАЈНИ НАЛАЗИ АНТИЧКОГ ПЕРИОДА ИЗ РИТОПЕКА

Дискусија / Discussion

18h **Обилазак Пирота и античког Туреса**

20h Заједничка вечера у ресторану *Боби панорама*

СУБОТА 6. ЈУН

Екскурзија у Софију

8h **Полазак у Софију**

11h Долазак у Софију, посета Археолошком музеју, обилазак археолошких споменика у граду, ручак, шетња.

17h **Полазак из Софије**

Кварцит је мономинерална стена састављена од зрна кварца који се узајамно прожимају, а током метаморфизма се збијају уз јављање карактеристичне назубљене границе између зрна. Чисти кварцити су бели док боја онечишћених варијетета потиче од количине страног материјала, посебно гвожђевитих оксида. Због гранобластичне структуре контролисано окресивање је веома отежано па ова стена представља лош избор за израду окресаних артефаката. У културама које кварцит користе његова употреба је последица лаке доступности и рационалног односа према тренутно доступним сировинама, јер се веома често налази у речним депозитима у виду облутака. У народном говору је познат као белутак.

Кварц се у природи често јавља у облику тригоналних кристала, велике је прозирности и ако је чист потпуно је прозиран. Обојене варијанте кварца познате су под називима цитрин, аметист, чађавац, млечни кварц, розе кварц итд. С обзиром на велику тврдину (7 на Мосовој скали) и лепо изражен правилни шкољкасти прелом кварц представља вероватно најквалитетнију сировину за израду артефаката техником окресивања. Иако је кварц, после фелдспата, други минерал по заступљености на Земљи, леви кристали погодни за окресивање не срећу се толико често као комади кварцита. Кварц је у народном говору познат као горски кристал.

Степен заступљености кварцита и кварца у индустријама окресаног камена праисторијских култура није исти и употреба кварцита је много присутнија. На једној страни имамо богате кварцитне индустрије представљене тешко одредивим типовима артефаката и грубом индустријом у целини, а на другој страни малобројне, али зато веома квалитетне, артефакте израђене од кварца. Ове две чињенице су довољне да се, по ко зна који пут, скрене пажња ауторима који се баве проблематиком окресаних артефаката да поведу рачуна о правилној употреби одређених термина, у овом случају да не користе термин кварц када пишу о артефактима израђеним од кварцита.

Vidan Dimić, Filozofski fakultet, Beograd

TERMINOLOŠKI PROBLEMI, RAZUMEVANJE I INTERPRETACIJA TEHNOLOŠKOG PROCESA U STUDIJAMA GLAČANOG I ABRAZIVNOG KAMENOG ORUĐA

Terminološki problemi i shvatanje proizvodnog ili upotrebnog procesa određenog objekta, zavisno od njegove prirode i struke koja ga formira ili izučava, jedinstveni su za svaku struku odnosno nauku. Kada je arheologija

у питању, употреба одређених термина, којима би се окarakterисале, označile и најбоље описале поједине ситуације, артефакти или категорије артефаката, чини се и даље није сасвим јасно дефинисана. Терминолошко питање и технолошка интерпретација постаје утолико копликованија, када се тој ситуацији дода и проблем превода са страних језика.

Не разликујући се од других истраживачких поља археологије, истраживање процеса производње и употребе глачаног и абразивног каменог оруда, такође садржи терминолошке нејасноће на које би, у најмању руку, требало скренути пањњу. Из тог разлога у овом раду биће предочени тренутни терминолошки и технолошки проблеми са којима се истраживачи ове категорије археолошког материјала свакодневно сусрећу. Размотриће се правилност превода термина попут „*polished stone tools*” (глачно камено оруђе?) и „*ground stone tools*” (абразивно камено оруђе?) и њихова примена у домаћој и страниј литератури. Биће размотрена употреба термина “лаки бели камен” који је постао синоним за касновинчанску производњу глачног каменог оруда са сеčićом у Centralној Србији. Поред наведеног, скренуће се пањња и на разумевање процеса производње глачаних алатки односно на интерпретацију полубрикованих као и на поједине језичке недомислице које се тичу одређених производних ступњева: *rough-outs*, *preforms*, *semi-product*, као и производа окресивачке активности а који најчешће немају јасну терминолошку одредбу у нашем језику: *blanks*, *chips*, *chunks* итд. Када говоримо о интерпретацији, биће предочена и проблематика тумачења веома битне групе абразивног оруда - жрвњева, на коју се често не обраћа превише пањње а која је неодојљив сегмент свакодневног живота у праисторији. Шодно томе фокус ће бити на представљању једног новог типа предмета - растирача у “облику векне хлеба”, који до сада није дефинисан у неолитском материјалу на нашим просторима а његово постојање може бити сасвим извесно.

Селена Витезовић, Археолошки институт, Београд

ПРОБЛЕМИ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ У АНАЛИЗИ ПРАИСТОРИЈСКИХ КОШТАНИХ ИНДУСТРИЈА

Прецизна терминологија је основна за добро разумевање у свим областима науке, али је често потребно дуго времена у некој научној грани да се терминологија створи и устали. С обзиром на то да коштана индустрија спада међу слабије проучену поддисциплину у праисторијској археологији, и терминологија је још увек већим делом неуједначена и непрецизно дефинисана.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

902/904(4-12)''2014''(048)

903/904:005.745(497.11)''2014''(06)

902/904:061.2(497.11)''2014''(06)

СРПСКО археолошко друштво (Београд). Скупштина (38 ; 2015 ; Пирот)
Програм, извештаји, апстракти : Српско археолошко друштво, XXXVIII
Скупштина и годишњи скуп, Пирот, 4. - 6. јун 2015. године / [приредили
Војислав Филиповић, Драгана Антоновић]. - Београд : Српско археолошко
друштво ; Пирот : Музеј Понишавља, 2015 (Пирот : Пи-пресс). - 111 стр. ;
21 cm

Текст на више језика. - Тираж 200.

ISBN 978-86-80094-01-4

1. Српско археолошко друштво (Београд). Годишњи скуп (38 ; 2015 ; Пирот)

а) Српско археолошко друштво (Београд) - 2015 б) Археолошка

истраживања - Југоисточна Европа - Апстракти

COBISS.SR-ID 215296524